

Vyjádření školitelky k disertační práci Zuzany Svatošové
Gender ve výtvarné výchově

Téma, které si disertantka Zuzana Svatošová vybrala, aktuálně završuje linii studia genderových otázek, jimž se v určitých periodách vývoje oborového diskursu věnují některé kolegyně v průběhu studia jak bakalářského, tak magisterského programu učitelství výtvarné výchovy a její oborové didaktiky od 90. let. Dlužno podotknout, že v úrovni doktorského studia jde o první případ takto tematicky zaměřené práce. Dlužno také podotknout, že v programech studia katedry VV nikdy nefiguroval samostatný kurs genderové problematiky; k volbě tématu a náročného „doučování“ teoretických kontextů v oblasti gender studies, kritických teorií a teorií vizuálního umění se studentky dostávaly vnitřní motivací. Důvody byly různé: feministická a genderová vlna v umění, reakce na různorodé význačné momenty života těchto studentek, a - pokud mě paměť neklame - byly to zpravidla momenty střetu se společenskou realitou, které zakládaly důvod k přemýšlení a k touze po změně. Jako vedoucí většiny těchto kvalifikačních prací jsem zaznamenala účinek v oblasti pohledu na sama sebe (řekněme individuálního vývoje), ale nemám již žádné další zprávy z terénu, v němž absolventky nyní působí. Toto je první případ, kdy se „věc pohnula“: Zuzana Svatošová úspěšně obhájila výsledky stejnojmenného projektu v rámci GA UK a rovněž prokázala institucionální a společenskou prospěšnost tématu. V rámci tohoto grantu také publikovala, vystupovala aktivně na mezinárodních konferencích a v nových akreditacích magisterského programu postavila samostatný kurs (byť v důsledku nařízených pravidel udělování počtu kreditů bohužel nepovinný).

Zuzana Svatošová si vybrala genderové téma již pro magisterskou práci, kterou jsem měla možnost oponovat. Z toho vyplynula nutnost pokračování a vytvoření výkladového rámce, který bude reagovat na ty teorie, jimž se předchozí práce nevěnovala. Jsou to téměř klasické opory z oblasti postmoderních teorií a jejich pedagogické implikace (hlavně Kristeva, Lacan, Foucault, Butler), které tvoří pozadí, na němž autorka myšlenkově operuje. Určitá hybridita tohoto pozadí (tvořená ještě dalším propojením s klasičtějšími, řekněme staršími prameny) je typickým rysem práce. Účinnost takových propojení různých koncepcí bude posouzena při obhajobě a jistě bude zdrojem zajímavé debaty, proč se didaktické vědy tak často ocitají „na půl cesty“ mezi radikálním obratem k nějaké nové, neznámé pedagogice a „umravněným“ názorem v regulovaném prostředí školské reality. Kritické čtení post-strukturalisticky zaměřených pramenů, jejichž prolegomena ve vstupních programech studia učitelství na Pedagogické fakultě nejsou studentkám a studentům systematicky poskytována a během vlastní specializace studia na ně také není prostor, zabralo autorce více času a prodloužilo to také obvyklou dobu studia. Interpretaci těchto teorií se jistě bude věnovat jeden z oponentů.

Z mého hlediska udělala Zuzana zkušenost s četbou náročné odborné literatury, která by jí mohla dále sloužit jako určitý model zaměřený na změnu myšlení, dobře použitelný ve výuce studentek pedagogiky umění, již se rovněž v době studia věnovala a stále věnuje.

Celkově lze konstatovat, že velkým přínosem práce je kritické uvažování o subjektu, respektive subjektu vystavovaného pedagogickým intervencím; k reflexi pozice „žáka a učitele“ v oborové didaktice dochází spíše v rámci obvyklých humanisticky zaměřených pramenů. Tato změna perspektivy přináší nové pohledy na programy učitelské přípravy, která se děje na pomezí praxe současného umění a didaktických přístupů, v nichž podle Zuzany lze uplatnit zcela nová modelová řešení, inspirovaná výše zmiňovanými teoriemi.

Je tedy nasnadě, že obě hlavní studie, ukotvené empiricky ve výpovědích participantů rozsáhlého kvalitativně zaměřeného šetření, mapují typy a modality genderových témat a stereotypů ve výuce, rovněž tak genderové performativní taktiky. Model, vytvořený na

základě analýz primárních dokumentů výzkumu (pomocí programu MaxQDA, metoda zakotvené teorie), je originálním výstupem, zobrazujícím rozložení feminního a maskulinního přístupu ve výuce směřujícím k rozvoji vizuální gramotnosti. Tento model a jeho interpretace byl také přijat jako kapitola v odborné knize editorů Ligozat, Klette a Almquist "*Didactics in a Changing World. European Perspectives on Teaching, Learning and the Curriculum*" vydané v nakladatelství Springer v roce 2021.

Práce je inovativní a pro obor přínosná; navíc nese potencialitu změny uvažování, a to nejen v oblasti didaktiky VV, ale také v širším rámci dalších pedagogických výzkumů, konkrétně např. v oblasti formativního hodnocení, při revizi kurikulárních dokumentů a vlivu v odborných pracovních skupinách v probíhajících reformách vzdělávání v návaznosti na velké revize RVP a Strategii 2030+. Emancipační úsilí u pedagogizovaného subjektu (jak učitele/učitelky, tak žáka/žákyně) je koneckonců zcela logickým závěrem, ke kterému autorka dospěla.

Práce splňuje nároky kladené na disertační práci daného doktorského programu a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 5. 2. 2022

doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.